

 km^2

rond 1500
CIES DE AJUINBOER

1814 De Russische tsaar stuurde zijn kozakken als versterking tegen Napoleon. Het zoontje ongeregelde onder leiding van de bejaarde kolonel Bygaloff (Pietje Kozak) terroriseert vooral de inwoners van Ledeberg.

1540 Keizer Karel vindt de St-Lievensbedevaart één grote slompjarrig en hij schaft ze af. Dat is het einde van de eeuwenoude traditie om elk jaar met het gebeente van Sint-Lieven naar Houtem te stappen.

1823 – 1901
ALEXIS DALLIÈRE

1878 Met al die prestigieuze bloemisterij vindt Ledeberg zich opnieuw uit als chique gemeente. Op een drassig stuk van de oude dries verrijst nu een ferm plein met ambities: ons Ledebergplein.

1914 3,5 miljoen Belgen slaan op de vlucht voor de oorlog. Velen stranden in Ledeberg, waar honderden gezinnen hen in huis nemen, scholen inrichten als slaapzalen en vier jaar lang warme soep schenken.

Edmond Van den Berghede werd geboren in de Lebederger herberg De Steur. Als achtjarige werkte hij al op de core. Toen hij in 1932 trouwde met de dochter van de oliebovenverkoopster Abel, duurde het niet lang voor het publiek hem kende als 'meneer Abel'. Met zijn gulle glimlach en herkenbare mutsje veroverde hij de harten en magen van core-bezoekers in heel het land. Ook in Lebederge bleef deze graag geziene volkskruiser zijn inzetten in het verenigingsleven, bijvoorbeeld met een jaarlijks snoepenwop voor de kinderen van de wijk. Hij overleed in 2006, maar leeft dankzij carnavalsgroep De Boterlekkers eeuwig door als reus.

1914 3,5 miljoen Belgen slaan op de vlucht voor de oorlog. Velen stranden in Ledeberg, waar honderden gezinnen hen in huis nemen, scholen inrichten als slaapzalen en vier jaar lang warme soep schenken.

1910 Langs de Schelde verrijst de ene na de andere megafabriek en het kleine Ledeberg geraakt omsingeld. D'Hooge wasmachines, rubberfabriek LaRoche-LeChat, katoenfabriek Vanderhaeghen...

1893 De muziekschool van Ledeberg wint onder leiding van componist Edward Blaes in een prijswedstrijd van de Gentenaars. Zij kunnen de nederlaag moeilijk verteren en de vete blijft nog lang duren.

LEDEBERS voor beginners

van Gent (het UCO-gebouw) en de fly-over in 1968. De vragen daarover, die zijn we maar later beginnen stellen.

De fly-over maakte het niet alleen makkelijk om Ledeberg te verlaten, maar ook om het te bereiken. Zo werd de stadsvlucht vanaf de jaren 1960 een beetje gecompenseerd door de aankomst van arbeidsmigranten.

Dat Ledeberg een aankomstpunt was, dat was niet nieuw. Of het nu Vlaamse vluchtelingen waren tijdens 14-18, Oost-Europeaanen na WO II, Vietnamezen in de jaren 1970, Ghanezen in de jaren 1990 of Syriërs vandaag: ze kwamen allemaal hier binnen. Ter bij de 137 nationaliteiten ook nog eens de studenten en de expats, en je weet dat diversiteit hier de standaard is.

Vandaag zitten we met 9.600 Ledebergenaars nog steeds vier keer dichterbij elkaar dan elders in Gent, maar toch blijft er in ons sardienieblik nog opvallend veel ruimte voor groen. Als je het weet zitten.

 Dat de *Ledebronx* sinds de jaren '80 leefbaarder werd, is niet alleen te danken aan stadsvernieuwingsproject Ledeberg Leeft, maar ook aan burgers en organisaties zoals het Wijkgezondheidscentrum, Sociaal 9050, Asanteman, Toontje, Pribeyli vzw, Kaffie is Kaffie...

 Met de grote Gentse fusie van 1977 verloren we het statuut van onafhankelijke gemeente, maar deze vierkante kilometer blijft voor veel *Leëbirgenoars* toch het centrum van de wereld. Nergens in Gent wordt zo uitbundig carnaval gevierd als hier, vooral sinds de traditie een nieuw leven kreeg met de stoet in 1986.

Grote sterren van alhier? Zeker weten, vooral muzikaal. Van Edward Blaes tot Koen Crucke, Showband Concordia tot The Dinky Toys, de families Pholodkova en Vertriest, de Ledebirds, Kapinga Gysel, Bülent Gök (The Voice Turkije) en Farnoosh Khodadadeh. Mocht nu alleen die muziekiosk op het plein er weer staan...

Kanna Marté, Monah Mejer, Jeroen Janssen, Matthias Lange, Fiet Van de Sijpe, Mural Koleu, Azezo Moradi, Hasan Kadoni, Ayse Lsci, Nawel Kalbi, Ben Decock, Khalil Wajfa Rastin, Neddet Karatasli, Ahmad Al Assad, Tarad Djavid, Robert Declercq, Abd Al Karim Haj Ismail, Eric Hulsens. Extra dank aan Griet Van Dessel, Patrick Van Damme, Frank Eggermont en alle betrokken buurtbewoners.

Dit plan is gebaseerd op onderzoek binnen het project De vierkante kilometer, aangevuld met info uit artikelen en boeken (oa 'Ledeberg' van Marcel De Blecker). Met dank aan DSMG, Archief Gent, Liberas, Amsab-ISG, Rijksarchief Gent en de vele partners uit de wijk: Buurtwerk, DHKD, Straathoekwerk, SAAMO, vzw Jong en De Ledebirds.

1927 – 2022
WILL FERDY

Ferner Ferdinand verhuisde als twaalfjarige naar het Sluizeken in Gent naar hier. In het muzikale Ledeberg kwam zijn talent tot bloei tijdens verschillende avonden in cafés en feesten. Met enkele vrienden begon hij een cabareteuzelschap, maar vanaf de jaren 1950 scoorde hij vooral solo succes met ondermeer 'Ziede gij me gere' en 'Christine'. In 1970 zette Will heel Vlaanderen in rep en roer door zich als eerste artiest te outen als homoseksueel. Aan zijn optredens werden afgelast, maar te veelzijdig groeide hij uit tot een boegbeeld van de hobo- en lesbisch. Hoewel hij sinds 1962 in Antwerpen woonde, bleef hij verknocht aan Goei en Ledeberg.

ROND 1980 DE WGC'ERS

Pas afgestudeerd als huisarts koos Jan de Maeseneer bewust voor arbeiderswijken Leiden, waar hij met zijn vrouw Anita De Winter een groepspraktijk begon. Hun radicale visie: in plaats van alleen maar te genezen wie ziek is, moeten we ook gezond houden wie gezond is. Die praktijk groeide in 1980 uit tot WGC (Wijkgezondheidscentrum) De Botermarkt. Hulpverleners en welzijnswerkers sloegen de handen in elkaar. Die 'verknopte' aanpak sloeg enorm aan, ook internationaal, dus hun prijzenkast pulst intussen uit. Honderden artsen in opleiding deden hun hun eerste ervaring op, en de meest enthousiaste koststudenten bleven hangen.

1929 – 2020
LEON 'TROUET' MOKUNA

Leon Motombo Mokuna werd geboren in Tshilundu in Congo. Zijn bijnaam Trouet (gastheer) zou komen van een gat dat hij ooit in het net schoot. Niet waar, maar wel een mooie legende. In 1957 werd hij door La Gantoise gerekruteerd en hij speelde in verschillende Belgische ploegen. Omdat hij één van de enige zwarte voetballers was, kreeg hij met veel racisme af te rekenen op en naast het veld. In 1968 vertrok hij naar Congo om er bondscoach van de nationale ploeg te worden. Twintig jaar later keerde hij terug, ditmaal naar het Es-plein in Ledeberg. Daar engageerde hij zich voor de jongeren in de buurt en werd nog even trainer van FC Nieuw Ledeberg.

DE POMPIERS VAN LEDEBERG

De pompiers van Ledeberg waren zo berecht voor hun papierenmolen en hun traagheid dat de Gentse volkszanger Karel Waeri ze in een liedje vereeuwigde. *"Als d'harne moet geblazen, de pompier moet seffens op / hij is ook verplicht te slapen met zijn casaque op zijn kop / springen, klimmen moet hij kunnen en om rane te zijn bij d'hand / moet hij altijd zien te wonen 't dichtste mooglijk bij den brand."*

De mop ging rond rond dat je hen dagen op voorhand van een brand moest verwittigen, en dat ze ook nog blusten met iene en rioolwater. Hun hoofdcommandant lag achter het toenmalige gemeentehuis op het Ledebergplein. In 1904 werd het corps ontbonden.

2008 Aanrijding in Moskou op groot scherm op het Ledebergplein. De film (die eigenlijk Aanrijding in Ledeberg moest heten) trekt zo veel volk eromheen, dat niemand die erbij was het zal vergeten

1968 Voor de fly-over wordt een rij huizen aan de Hundelgemsesteenweg afgebroken. Vlak naast de UCO-toren heeft Gent nu haar eigen moderne oprichting. Ledeberg krijgt de decibels en het fijn stof.

EIND JAREN 1960 DE TOERIST-ARBEIDERS

In de jaren '60 waren de Chinese industrieën kortschichtig op zoek naar extra mankracht voor hun verouderde machinepark. Die vonden ze bij de eerste arbeidsmigranten, ook wel 'toerist-arbeiders' genoemd omdat ze als toeristen met deftige hoeden en grote snorren arriveerden. Met strak hemd en wijde pijpen, lieten koffer in de hand. Via Noord-Frankrijk waaiden de eerste Algerijnse pioniers vanaf 1961 binnen in Leeдеbg. Vanaf 1964 vonden Marokkaanse en Tunesische arbeiders de weg naar de UGO-toren en in 1966 landden de eerste Turken. De legendarische vader van de Turkse gemeenschap in Leeдеbg is Ramazan Sogut uit het dorp Piribeyli.

1977 Ondanks het toeterende autoprotest wordt Ledeberg op 1 januari officieel deel van Gent. We slaan in 1986 terug met onze eigen carnavalsstoet terwijl die traditie in Gent op apegapen ligt.

1998 Krakerscollectief de Creabouters wordt uit de Hoge Pont gezet. Wanneer daar later een buurtcentrum verschijnt, wordt schepen De Regge daarvoor bedankt met een taart in het gezicht.

2000 De emmer in Ledeberg is letterlijk vol. Na de zoveelste overstroming in de winter verenigen bewoners zich in Comité De Rietgracht. Meteen de basis voor een solide buurtwerking.

008 – nu
E LEDEBIRDS

zijn misschien geen vogels, maar ze zingen wel zoals ze gebekt zijn. Deze bonte beide Ledegangers werd sinds 2008 samengebracht door muzikant Mattias Lang met het idee om een semi-professionele fanfare te beginnen. Het draaide om beetje anders uit en de Ledebirds zijn nu een wereld(s)orkest met jonge en oude buurtbewoners. Het zijn vaak geen professionele muzikanten en ze zingen van overal komen – als ze maar weed geten zijn door muziek. In het gezelschap De Ledebirds stonden ook andere groepen, zoals Mais Quelleanson (met zangeres Kapinga Gysel) en de jonge wijtmakers van het Takkenorkest.

1 LEDEBERGPLEIN

Zelfs al doet ons plein vandaag vooral dienst als parking, een toerke van 360 graden voelt hier nog steeds als een wals door het verleden. We beginnen in de jaren 1870. Ledeberg was al getransformeerd van een slaapdorpie tot levendige voorstad en de gemeentebastarde van de ambitie. Maar een deftig plein, dat was er nog niet. Waar je nu staat lag een drassige put, een restant van de middeleeuwse dries (gedeelde landbouwgrond). De put werd dan maar gevuld met de restanten van een afgebroken blauwsfabriek aan de Bellevue (blauwsel was een chemisch bleekmiddel). Nog een stevige laag kasieien, en het Ledebergplein was een feit. Er zijn een paar keur boompijps geplaat, maar die hebben nooit gepakt...

Een ambitieus plein had een kerk vandoen, en dat werd de neogotische Sint-Lievenskerk (1876) met de bijhorende Katholieke Kring, vandaag het Parochiaal Centrum. Het neoklassieke gemeentehuis kwam erbij in 1883, inclusief gerechtszaal, gevangenis en imposante concertzaal. De muziekloos uit 1900 is spijtig genoeg afgebroken in 1960. Het vredesmonument voor 14-18 is geen engel maar Niké, de Griekse godin van de overwinning. En voor de rest? Cafés, veel cafés. Het Achturenhuis was er eentje voor de socialist, genoemd naar de kortere werkdag waar ze voor streden. In Café Breughel heeft de Duitse club in 1986 de carnavalstraditie van onder het stof gehaald. En een andere heilige traditie die op het plein in ere gehouden wordt, dat is de zondagmarkt. Of je nu komt voor olije, mentaant, een kater-aperitief of het gerodde tussendoor, de markt is voor elke nieuwe Ledebergenaar een spoedcursus integratie in de wijk.

2 FRANSE VAART

Officieel mogen (moeten) we ons sinds 1977 Gentenaars noemen, maar in de duizend jaar daarvoor leedden we geschieden van tafel en bed. Er stonden zelfs letterlijk muren tussen Gent en Ledeberg. Aan de scherpe bochten in de Franse Vaart herken je nog de bolwerken die overal rond de stadsmuur waren aangelegd, met de Schelde als dubbele gracht. In de 19de eeuw werden die onhandige kronkels in de rest van Gent rechtgetrokken. Alleen deze drietand tussen de Keizerpoort en Sint-Lievenspoort bleef bestaan. Het gekartelde eiland was ideaal als industriezone: er waren geen klagenbure en het water was de ideale transportband voor aan- en afvoer van goederen. Bloemenkweker Edward Pynaert was de eerste, later kwamen katoenfabriek Vanderhaeghen en rubberfabriek Laroche-Lechat erbij.

3 OORLOGSMONUMENT

Een afbrokkelende betonpaal met een laag bakstenen muurtje, verscholen tussen de struiken naast een drukke autoweg. Wat staan we hier nu te doen? Ook de duizenden fietsers die hier voorbijvoeren, zijn er zich wellicht niet van bewust dat dit eeuwenlang vooral een plek van stilstand was. Aan de overkant van het water, aan de Sint-Lievenspoortstraat, stond namelijk de stadspoort en aan een poort vond je — ook in de middeleeuwen — file. Vooral rond 28 juni werd de grond platgetrappeld door pelgrims op terugtocht van hun bedevaart naar Sint-Lievens-Houtem. Stel u bij bedevaart vooral geen vroombheid voor: deze processie moet zowat de Gentse Feesten avant la lettre geweest zijn. Een braspartij van jewelste, waaraan een derde van de Gentse bevolking deelnam met 1.200 karren vol drank en eten voor onderweg. Keizer Karel zette er een punt achter in 1540, want hij vond de Gentenaars zo al lui genoeg. Vandaag ligt het parkje er wat verloren bij. In 1953 werd het ingericht als herdenkingsplek voor politieke gevangenen van de Tweede Wereldoorlog. Hun namen hangen nog aan de muur: herdacht, maar opnieuw vergeten...

4 RONDPUUNT EN PARKING

Opgepast voor de tram! Dit rondpunt vormt sinds 1960 het iconische verbindingsstuk tussen het Ledeberg van vroeger en het Ledeberg van de toekomst. Aan de linkerkant staan de gevels uit de 19de eeuw te pronken, aan de rechterkant word je verblijnd door glazen kantoortorens. De afrit van de autostrade loopt nu als een betonnen muur tussen beide werelden, maar van 1834 tot 1930 lag er een ijzeren weg tussen: de spoorweg van het Zuidstation (op het huidige Woodrood Wilsonplein) naar Brussel. Wil je dit rare kluwen van wegen eens vanuit de hoogte bekijken? Dan kom je best met de auto. Vanop de bovenste verdieping van onze velbesproken parkeergarage heb je een spectaculair uitzicht, maar te voet mag je er spijtig genoeg niet in.

5 BINNENWEG

Knibbel knabbel knuisje, wie knabbelt er aan mijn huisje? De huizen aan de linkerkant lijken zo uit een sprookje getrokken, maar in werkelijkheid zijn het relikven van een lang vervlogen landelijk verleden. Tot de industriële revolutie was Ledeberg vooral bekend met hoeves en koaien. Wonder boven wonder overleefden deze huizen van rond 1800 de tijd van de behuilen, de urbanisatieoede van de jaren 1950 en zelfs de grote afbraakgolf van de jaren 1980. Voor de rest blijft er van de oorspronkelijke 'binnenweg' naar de Botermarkt niet veel over.

6 CENTRUMPLEIN

Een echt plein kan je het niet noemen, en centraal ligt het ook al niet. Maar het Centrumplein is tenminste geen verdeelde parking meer, zoals tot in de jaren 1990 het geval was. Langs het wandelpad dat je vandaag ziet tussen het groen, stonden tot in de jaren 1950 armoedige behuilen. Na de afbraak werden maar twee van de geplande vijf woontorens ook effectief gebouwd en zo ontstond een grote stenen vlakte. De garagepoorten waren een ideale goal voor voetballende jongeren, tot de omwonenden horendol werden van de knallen. Op initiatief van de buurt kwamen er goatie en werd de basis gelegd van FC Nieuw Ledeberg (het Gentse Galatasaray).

7 DE POORT EN DE KNOOP

Met die fly-over boven je hoofd en twee imposante gebouwen aan weerszijden van de smalle voetgangsgang, lijkt dit wel de postmoderne versie van een middeleeuwse poort. De 'bollen' van de Benedictuspoot, een fusie van vier katholieke middelbare scholen, contrasteren fel met de internaatgebouwen van het voormalige Sint-Gregoriuscollege uit 1880 en de achterbouw uit de jaren 1950. De opvallende constructie verwijst niet naar de ruimte-avonturen van alumnus Frank De Winne (tweede Belg in de ruimte), maar moet het schuld van een gordelriid voorstellen dat de 600 scholieren beschermt tegen het stof en lawaai van de autostrade. Het gebouw reecht lijkt een grote balk, maar stap gerust eens binnen en dan ontdek je waarom we het De Knoop noemen. Het Lokaal Dienstencentrum, vzw Jong, Buurtwerk, OCMW, Kind en Gezin en de Woonwinkel delen hier allemaal één gebouw.

8 FLY-OVERPARKJE

Vandaag zou het niet zomaar passeren. Maar toen in 1968 de spectaculaire bouwwerken startten aan 'Project B401', had men duidelijk nog geen be-nul van de impact van de fly-over op Ledeberg. Zelfs een gezellig parkje met een kaatershuisje onder de autosnelweg leek toen nog een goed idee... Er reden in die jaren natuurlijk nog niet zoveel auto's, maar al snel werden het er tientallen, honderdtallen en duizenden per dag. Net nu er sprake is van de afbraak van de fly-over, wordt het parkje verbouwd tot een buurtsporthal. En het kaatershuisje? Dat heet onder-tussen het Open Huis. De Ghanese Asante-gemeen-schap en vzw Saamo hebben er hun vaste stek.

9 MOSKEE

Zelfs al heeft zowat 10 procent van de Gentenaars roots in Turkije, er bestaat niet zoiets als de Turkse gemeenschap van Gent. Punt. Dat gezegd zijnde, zijn er in elke wijk wel kleine lokale gemeenschappen. En die van Ledeberg is een heel bijzondere. Zowat 80% van de ongeveer 450 gezinnen komt namelijk heel specifiek van Pribeyli, een Anatolisch dorp in de buurt van Konya. En meer bepaald van Yukari Pribeyli, het hoger gelegen deel van het dorp. Met andere woorden: iedereen kent iedereen. De gemeenschap deelt ook een uitgesproken liefde voor Ledeberg. In 1984 was het de eerste groep in Gent die een eigen buurtsmoskee oprichtte: de Yavuz Sultan Selim Camii. In 2007 was het de eerste moskee die erkend werd door de Vlaamse overheid. Behalve een gebeds-ruimte is er een cafeteria, een keuken en lokaleken. Staat de poort open? Loop gerust eens binnen.

10 BOTERMARKT

Sinds de fusie van 1977 is er maar één Botermarkt in Gent, en sindsdien heet het hier officieel Hundelgem-seesteenweg. Maar Ledeberg zou Ledeberg niet zijn als we dat principe niet aan onze modderige larsen zouden lappen. Kijk maar naar de naam van de frituur, de tramhalte en het Wijkgezondheidscentrum. Hier moet ooit effectief een markt voor boter zijn geweest, hier stond ooit de Sint-Daneelkapel en de toegang tot de meierij. Van die rijke geschiedenis is vandaag niets meer te zien, maar de oudste Ledebergenaars herinneren zich wel de afbraak in 1987 van het laatste arbeidersbeluik (de Cité Anglaise, 't Éw Kirkhof of de Cité Hillaert), waar nu de Carrefour staat. De restanten van de bekende klerenwinkel 't Kapoentje, cinema Agora (1930-1969) en het lokaal integratiecentrum DHKD (1999-vandaag) zijn nog zichtbaar. Voor wie er zijn tanden op stuk wil bijten, is er nog tandarts Verplanken: drie generaties Botermarkt! Euh pardon, Hundelgemseesteenweg.

11 POORT VAN DE MEIERIJ

Het lijkt vandaag een uitloek, maar wie door het spoorwegtunneling stap, komt uit op het oude hart van Ledeberg. Hier betrad je eeuwenlang de 'meierij' waar een meier zetelde (denk aan het Engelse mayor) en waar ook een vierschaar was (een rechtbank). Er is maar één relic van over: boven de poort van deurenbedrijf De Groote prijkt de 17de-eeuwse gevelsteen van meier Frans Bossier. Wie dicht genoeg komt, kan nog de drie stierenkoppen van zijn wapenschild ont-waren. De Latijnse wapenspreuk "Bubalo annulus hominis lex" betekent zoveel als: "Wat de ring is voor de buffel, is de wet voor de mens." Om maar te zeg-gen: hier werd in die tijd wellicht niet veel gelachen.

12 VISVIJVER MEIERIJ

Dit stukje Ledeberg bleef eeuwenlang onbebouwd omdat de Schelde constant uit haar oevers trad. In het begin van de 19de eeuw deed de pot dienst als waterreservoir voor de stoomtreinen. Maar toen het

Sint-Pietersstation het Zuidstation vervolg, verhuisde het arsenaal naar Moscou. Dat maakte plaats vrij voor de sociale woonwijk (1956). De Maatschappij voor Gezonde Huisvesting toverde het waterbassin om in een zwembad — de Ledebergse versie van de Blaar-meersen met een eigen chalet en een duikplank in het midden (je ziet het trapje nog onder de waterspiegel). 't Is spijtig, maar vandaag mogen enkel de vissers hier nog zwemmen en de vissers vissen.

13 SCHEEPSWERF DE ROOSE

Welkom in 'Autoland Ledeberg'. De autodealers grosieren vandaag in Volvo's, Audi's en Hyundai's, maar nog niet zo lang geleden draaide alles hier rond scheep-werf. Tussen 1908 en 1977 lag hier namelijk scheep-werf De Roose, uitgebaat door de broers André en Theofiel. De werf bestond uit twee droogdokken waar elk een vrtaal schepen konden liggen. In 1994 werd ook het briaaliggend terrein aan de rechterkant van de IJzerweglaan (bekend bij de avontuurlijke jeugd als 'de kleine wijk') overslokt door autohand.

14 BELLEVUE

Als je het getingel-tjangel van de scheepswerven, de stomende treinen en de rokende schoorstenen van de fabrieken niet meerekende, moet het hier in 1922 inderdaad een schoen zit geweest zijn. In dat jaar opende burgemeester Pol De Visch trots de sociale tuiniwijk Bellevue. In de volksmond kreeg de wijk de bijnaam 'het kwartier der uitgezetten' omdat veel van de Schelde ingepaald door allerhande kleine en grote fabrieken, waaronder constructie-atelier Vander-stuyf (Bellevuestraat 32), wasmachinewerk D'Hooghe (nu het Wit-Gele Kruis) en de enorme vlammijer van Henri Rey (waar je nu staat). Toen dat laatste be-

een weggever: zo een boom gedijt enkel in sompige grond). Dertig jaar later pakten ze het anders aan. In 1956 verrees tegenover de wijk met aparte tuinjes een 'rationeel tuiniwk' volgens het moderne recept. Niet meer naast elkaar wonen, maar boven elkaar. Vandaar de bijnaam 'de duiventuilen'. Het langwerpig gebouw kwam er in 1973 bij. Het is daar — en dus niet in Moscou — dat de film *Aanrijding in Moscou* zich afspeelt.

15 LOUISA D'HAVÉBRUG

Zo'n sierlijke brug kan niet anders dan naar een vrouw genoemd zijn. En wat voor één. Louisa D'Havé was de dochter van een industrieel uit Sint-Amansberg, wiens fabriek tijdens de Eerste Wereldoorlog door de Duitsers was opgeëist. Toen ze merkte dat de fabriek overschakeld was op de productie van gasmaskers, viel haar frank dat de Duitsers een gasaanval planden. Op gevaar van eigen leven reisde ze naar Engeland om de Belgische overheid te verwittigen. Straffe madam dus. Maar helemaal niets met Ledeberg te maken — zoals overigens nog wel wat vrouwen die hier vlakbij een straatnaam kregen: Marie Popelin, Jenny Tanghe en Hannah Arendt.

16 UCO

Als er 1000 jaar lang niet gebouwd is op een plek, dan is daar meestal een reden voor. Maar in het optimisme van de 19de eeuw was geen beek te diep of grond te instabiel. Vanaf 1800 werd dat overstroomingsgebied van de Schelde ingepaald door allerhande kleine en grote fabrieken, waaronder constructie-atelier Vander-stuyf (Bellevuestraat 32), wasmachinewerk D'Hooghe (nu het Wit-Gele Kruis) en de enorme vlammijer van Henri Rey (waar je nu staat). Toen dat laatste be-

17 EGGERMONTSTRAAT

Als we het naambordje moeten geloven, werd deze straat genoemd naar voormalig burgemeester Jacques Eggermont, maar... de geboorte- en sterfdatum zijn die van zijn broer notaris Norbert. Ooit lagen de etalages van de Eggermontstraat vol blinkende schoenen, doopsuiker en pralines, hippe brilmonturen en stijlvolle hoeden. Het was zowat onze eigen Champs-Élysées, maar de meeste speciaalzaken overleefden ook hier de komst van de massaconsumptie niet. Het woonhuis van verzetstrijder Louis Vits (nr 59) blinkt wel nog als weleer. En ook slagersfamilie Ben Hadj Ali (BHA) was van de jaren 1980 tot 2023 een sterkhoud. Van hen leerden de Ledebergenaars de traditie van couscous op zondag kennen.

18 RAMAZAN NALLI

Markt of geen markt, hier op de hoek is het 'altijd van van appel tot kers'. Met de opening van de kruidenierszaak van Ramazan Nalli in 1999 had het Ledebergse er een iacon bij. Nadat hij in 1980 vanuit Pribeyli naar Ledeberg verhuisde, had de bekende

ondernemer nog geen moment stilgezeten. Hij begon verschillende zaken en hielp andere ondernemers op weg. In 2020 liet hij dit hoekpand over aan zijn dochter, maar Ramazan blijft een geliefd gezicht in de wijk.

19 O.L.V.-PRESENTATIE

Veel oude Ledebergenaars hebben op zolder nog hun klasfoto van bij de nonnkes van Onze-Lieve-Vrouw Presentatie. De voormalige meisjesschool met inter-naat werd in 1877 opgericht voor [we citeren] "het weer christelijk maken van een belangrijke voorstad waar de vijanden van God en de kerk het hoge woord voeren". De nonnen zijn intussen uitgevaaid, maar een internaat is er nog steeds, van kleuter tot secundair.

20 GEDENKPLAAT

Verzet zit niet altijd in grote woorden of daden, maar de afloep kan even tragisch zijn. Dat illustreert deze koperen plaat aan huisnummer 79. Op 23 maart 1944 werden de inwoners, Julia De Smet en Petrus Vanderschuuren, door de Gestapo opgepakt en afgevoerd.

Hun arrestatie maakte deel van een grotere razzia op een sluipers-netwerk dat vanuit Ledeberg opereerde. Julia en Petrus werden gezijld om hun zonen Robert en Ignace, die in het huis illegale kranten drukten, te kunnen vatten. De beide zonen overleefden de oorlog, hun ouders kwamen niet meer terug.

21 DRIES- EN LANGESTRAAT

Een onbenullig kruispunt? Think again. Toen Ledeberg verschilde naar het echt interessant wordt. In de periode van paard en kar bevonden zich hier vaak de stallingen en achteringen voor het personeel. In de 19de eeuw kwamen er de eerste behuilen, maar ook in de 20ste eeuw vonden hier allerhande 'belo-ken' activiteiten plaats, zoals piraterij. Op nummer 6 van de Ledeberis huide tussen 1981 en 1986 pira-tenradio Radio 2000, een vrije zender van de flam-boyante radiomaker Pierre Smeesters. Ook Radio Atlantis en Radio Marina stuurden hier in de buurt illegaal muziek en reclame in de ether. Ondanks ver-schillende invallen door de politie, bleven veel zen-ders volhard in de boosheid. Pas in 2003 werden commerciële radio's uit de illegaliteit gehaald.

kring in de Driesstraat (nu Lofsquare). De andere hocken zijn aangepakt tijdens *Ledeberg Left*: bibliotheek, groenepkrie en publieke canvasmuur (waar niemand ooit iets nieuws ophangt). In het hoekhuis dat sneuvelde om ruimte vrij te maken, stond van 1974 tot 1984 het eerste Turkse café van Ledeberg, waar in die tijd massaal trouw- en andere feesten knalden bij de legendarische Antepli Memet. Vol-gens zijn eigen verhaal was hij per ongeluk hier be-land doordat hij in Brussel op de trein naar Gent was gestapt in de plaats van naar de koolmijn in Genk.

22 DE KLEURDOOS

Zoals alle voorsteden kreeg Ledeberg in de jaren 1830 een massale instroom te slikken van verpauper-de boeren die voor een hongerloon in de fabrieken kwamen werken. In de wirwar van achterstraatjes tussen de Brusselsesteenweg en de Dries krioelde het van hun kinderen. Een zekere Lodewijk De Paep nam het op zich lessen te organiseren, zonder lo-kaal of lesmateriail. In 1851 kon de gemeente toch een 'kostloze armenschool' bouwen waar De Paep zowel directeur als schoolmeester werd. Het deed ook nog dienst als muziekloek, die onder leiding van componist Edward Blas de ene na de andere wedstrijd won. Vandaag is de Kleurdoos een Jen-a-plat-methodeschool.

23 LAROCHE-LECHAT

Een schoorsteen langs het water, dat moet een fa-briek geweest zijn. Correct! Maar de naam Cotton Island van de huidige appartementen is vreemd ge-kozen: dit was namelijk een rubberfabriek. Zou het kunnen dat we niet graag aan ons koloniale verleden herinnerd worden? We weten tot op vandaag zelfs niet zeker waar het rubber van de oude fabriek Laro-che-Lechat vandaan kwam (misschien Congo, mis-schien Tanzania). En vóór hier een rubberfabriek stond, wa-ren het de serres van Edward Pynaert die het eiland vulden. Ook deze ambitieuze tuinhou-wer was zijn exotische tuinhou-bollen overzees gaan zoeken om er hier rijk mee te worden.

24 KEIZERPARK

Je duikt onder de steenweg door en stapte een andere wereld binnen. Hier regent het ollies, hefflips, smith grout en pop-show-its. Het Keizerpark is een po-pulaire hang-out om te skaten, te basketten, als een onnozelle van de steile helling af te rennen, tai chi te doen naast een boom en daarna opzij te duiken voor een elektrische fiets. Het park dankt zijn naam aan de Keizerpoort die tot 1860 aan de overkant van het water stond. De legende wil dat de Oostenrijkse keizer Jozef II hier in 1785 werd tegengehouden om-dat men hem niet herkende. Hij bracht dan maar de nacht door in een herberg op de Brusselsesteenweg, waar hij zo'n lekkere ajunsoep kreeg dat hij Lede-berg het recht toekende de ajunmarkt te organis-e-ren. Goed gevonden, maar in elk geval niet waar. De Keizerpoort heette honderd jaar vóór Jozef al zo.

25 KAFFIE IS KAFFIE

Jaja, we weten het: officieel zijn we in Gentbrugge. Waar de grens precies ligt en wat het verschil precies is tussen Oud-Gentbrugge en Ledeberg blijft voor discussie, dus laten we het er maar op houden dat we hier in een twijfelzone zitten. Het sociale koffiehuis Kaffie is kaffie, deel van buurtcentrum De Vaart, trekt er zich vrolijk niets van aan.

26 BRUSSELSESTEENWEG

Het is bijna niet meer voor te stellen, maar vóór de aanleg van de E40 in 1968 was de Brusselsesteenweg dé weg tussen Gent en Brussel. Oorspronkelijk was de steenweg bochtiger (nu de Oude Brusselseweg), maar in 1706 werd hij vanaf de Keizerpoort recht-getrokken en gekasseid zodat de postkoets (die ver-trok aan de Posthoornstraat) snel heen en weer kon.

Aan de Gentbrugse kant zien we nog de exuberante 19de-eeuwse optrekjes van de rijke bloemisten (zie huisnr. 39 en 173) en verhuurders van paardenkar-ren (nr. 101, met de paardenkoppen). Aan de Lede-bergse kant bleven het meer bescheiden herbergen waar de vijanden van God en de kerk het hoge woord voeren". De nonnen zijn intussen uitgevaaid, maar een internaat is er nog steeds, van kleuter tot secundair.

27 RADIO 2000

De hoofdstraat, dat zijn de façades. Het zijn de achterstraten waar het echt interessant wordt. In de periode van paard en kar bevonden zich hier vaak de stallingen en achteringen voor het personeel. In de 19de eeuw kwamen er de eerste behuilen, maar ook in de 20ste eeuw vonden hier allerhande 'belo-ken' activiteiten plaats, zoals piraterij. Op nummer 6 van de Ledeberis huide tussen 1981 en 1986 pira-tenradio Radio 2000, een vrije zender van de flam-boyante radiomaker Pierre Smeesters. Ook Radio Atlantis en Radio Marina stuurden hier in de buurt illegaal muziek en reclame in de ether. Ondanks ver-schillende invallen door de politie, bleven veel zen-ders volhard in de boosheid. Pas in 2003 werden commerciële radio's uit de illegaliteit gehaald.

28 BROEDERIJ

Boven de ingang prijken nog steeds de letters 'Stan-daert', maar voorbij de poort herinnert niets nog aan de vijftien en schreefjes die generaties mannen in stofjas hier aanreikten. In 1933 begon de familie Standaard met een kleine houthandel, die in de jaren 1960 uitgroitte tot een van de eerste doe-het-zelf-zaken. Toen die in 2013 stopte, droegen buurtbe-woners bij de stad aan op een herbestemming tot groene zone en ontmoetingsplek. Hun motto was "Ledeberg doet het zelf" en ze kregen gehoor. Op de site vind je vandaag De Broedrij, waar ondermeer

29 DE LEDEBERGSE TEGEL

Bekijk eens de gevelstenen van huisnummers 63-67, 90-96 of 100? Allemaal dezelfde. Als je erop begint te letten, zie je ze hier overal. Onze witte tegelzake-letten komen van bij Maes Robert & Zonen in de Veldwijkstraat. Hun tegel werd vanaf de jaren 1960 populair om opstijgend licht te maskeren. De eeuwige schuldige is 'de plaat van Gentbrugge': een ondoordringbare kleilaag waardoor het water niet wegzakt. Ironisch genoeg is deze tegel gemaakt van klei uit de Gentbrugse Meersen. De klei die het probleem veroorzaakt, werd dus ook gebruikt om het op te lossen.

30 DE VIJVERS

Tot 1980 was dit de tuin van het kasteel van de fa-milie Claeys-Bouiaert (enfin, één van hun kastelen), waarvan enkel de coningewoning aan het kasteel-pand overblijft. Vandaag zijn het de bewoners van Woonzorgencentrum De Vijvers die van de tuin in En-gelse landschapstijl mogen genieten — vol kronke-lende paadjes langs de romantische vijden. Dat doen ze samen met de joggers en fitnessers uit de rest van Ledeberg, de korte broeken van de KSA en de jonge gezinnen in de speeltuin. Onlangs kwam er nog een rouwplek bij voor de coronaslottoffers.

31 PAPELEUPARK

Wat heb je als gemeente met grootse toekomstplan-nen aan een uitgeleefde kaster? In 1967 kon men in Ledeberg geen goed antwoord bedenken. En zo verdween het benoemde Château de Ledeberg van de kaart in ruil voor 100 sociale woonwoningen. Enkel een stuk van de tuin bleef over als parkje, gekneld tussen E17, Moscouviaduct en de treinspo-ren. Het kasteel had al een bewogen geschiedenis achter zich, want in de jaren 1830 had burgemees-ter Jacques Eggermont het voor zichzelf met over-heidsgeld aangekocht. Toen het schandaal uitkwam, mocht hij zo'n liekrie parkje, ook als burgemeester. Boomkweker Adolf Papeleu, naar wie het park nu genoemd is, was in 1844 aangesteld als oprichter van de eerste Belgische kolonie in Guatemala, maar dat was een plannetje dat al na een paar jaar falieckant afliep. Toeval of niet, in 1902 diende het kasteel wel nog voor een jaar als consulaat van Guatemala.

32 KABOUTERTUNNEL

Eentje voor iedereen die kleiner is dan 1,67m of goed is in de limbo. Sinds 2022 heeft de passage onder de spoorweg weliswaar een grote witte luifel, maar dat maakt de 'kabouterntunnel' nog geen cen-timeter hoger (uitgraven kon niet vanwege onder-grondse leidingen). In 1879 werd de doorgang aange-legd om de arbeiders op tijd aan het station van Ledeberg te krijgen. Dat stond aan de overkant en bleef bestaan tot 1920. Vandaag is de tunnel vooral een handig binnenwegje naar het kerkhof van Lede-berg, dat tussen haakjes in Merelbeke ligt.

33 MORIAANSTRAAT

Sinds 1953 bracht de legendarische Pierre De Wis-pelaraer hier de poppen, en dan vooral Pierke, aan het dansen in het Koninklijk Poppententent Festival. Zijn vrouw Ghislaine maakte de poppen. Sinds zijn overlijden in 2008 zet zoon Wim de traditie verder in het laatste Gentse huistheater. Ga ook eens piepen naar het Moriaanpark achter de gevels rond nr 70: een goed verborgen maar sympathieke speelplek.

34 HOEFIJZERSTRAAT

Er is hier iets met de hoeken. Sinds de jaren 1980 waren legstaande hoekpanden, waaronder veel voormalige cafés, een doorn in het oog. In 2009 deed de Stad een oproep aan jonge architecten om een twintigtal hoeken onder handen te nemen. Dit opvallende houten skelet aan de Hoefijzerstraat is een van de resultaten: het voormalig duivencafé De Blauwe Duif werd afgebroken in ruil voor een open ruimte met 'groene sproet'. Hoe volks dit stuk van Ledeberg vroeger moet geweest zijn, klinkt nog door in de bijnamen van de Hoefijzerstraat en de Willem Blanckestraat: de Toeverhaken- en de Snotteme-straat en nog één weetje om het af te le-ren: als je van hieruit terugwan-delt naar het Ledebergplein, dan passeer je onze oudste nachtwinkel: die van Paul Su-rynder, bijgenaamd Bablu.

STAM km²

De vierkante kilometer - Tegel K19

Elke tegel van de beroemde luchtfoto in het STAM — Stadsmuseum Gent stemt overeen met één vierkante kilometer in het echt. Het STAM wil de stad tegel per tegel beter leren kennen. Daarom verzamelt historica Tina De Gendt samen met 'herinneraars' de verborgen geschiedenissen in wijken zoals Brugse Poort, Rabot, Dampoort... Het zijn vaak de verhalen die tussen de plooiën van de 'officiële' geschiedenis vallen en dreigen verloren te gaan. Bij dat onderzoek hoort ook telkens een gratis tentoonstelling in het museum. → erfgoedcel.gent/devierkantekilometer

Een uitgave van Erfgoedcel Gent en het STAM — Stadsmuseum Gent. Redactie Tina De Gendt, eindredactie en vormgeving Nicolas Marichal, illustraties Jeroen Janssen. April 2023. V.U. Sami Sougiri, Botermarkt 1, 9000 Gent.